

معنی لغت‌های مهم درس

پای افزار:	کفش	تبار:	نسل
حدّ:	مجازات شرعی	صولت:	شکوه، عظمت
ماسوا:	همه مخلوقات	مهمیز:	رکاب اسب
هُزّا:	فریاد، نعره، غرش		

معنی ابیات مهم

چگونه این چنین که بلند بر رُزّ ماسوا ایستاده‌ای در کنار تنور پیرزنی
متعجبم در حالی که این چنین بالاتر از همهٔ مخلوقات، قرار گرفته‌ای، خود را در کنار تنور یک پیر زن جای می‌دهی؟
و زیر مهمیز کودکانهٔ بچگان یتیم و در بازار تنگ کوفه ... ؟

و با آن همه عظمت، خود را مرکب بچه‌های یتیم می‌کنی و در بازار و کوچه‌های تنگ کوفه حضور می‌یابی؟

و از آن دهان که هُزّای شیر می خروشد کلمات کودکانه تراوید

و از آن دهانی که نعرهٔ شیر گونه بیرون می‌آمد سخنان کودکان بیان شد.

کدام وام دارترید؟ دین به تو، یا تو بدان؟ هیچ دینی نیست که وام دار تو نیست.

کدام بدهکار تر هستید؟ آیا دین به تو بدهکار است یا تو به دین؟ تمام دین‌ها مدیون و بدهکار تو هستند.

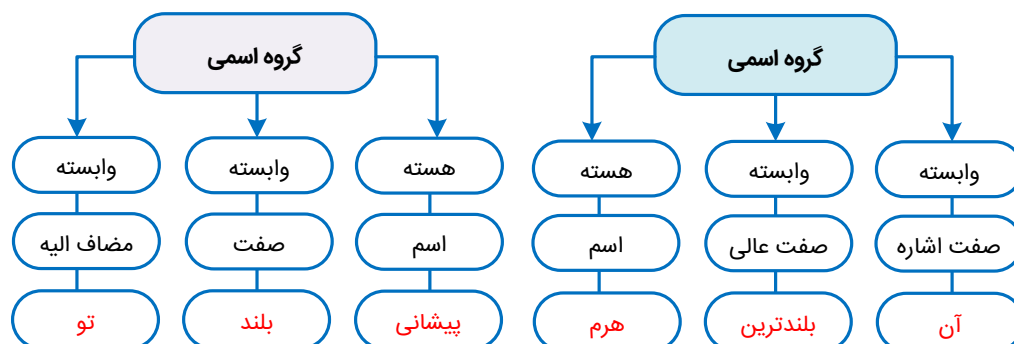
قلمرو زبانی

۱- دربارهٔ معنا و کاربرد واژهٔ «نیست» در مصراع زیر توضیح دهید.

هیچ ستاره نیست که وام دار نگاه تو نیست.

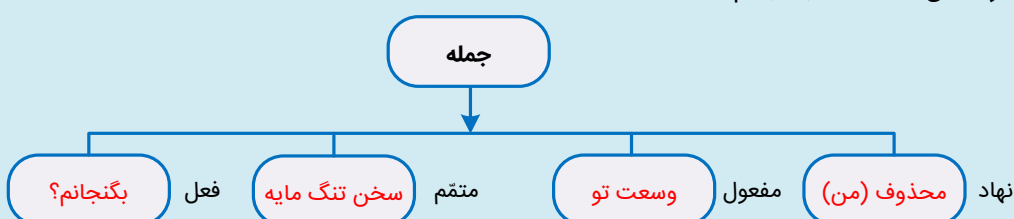
«نیست» اول به معنی «وجود ندارد» فعل غیر اسنادی است. «نیست» دوم به معنی «نباشد» فعل اسنادی است.

۲- از متن درس، برای هر یک از نمودارهای زیر، دو گروه اسمی بیابید و در نمودار قرار دهید.

۳- اجزای جملهٔ زیر را مشخص کنید و نقش هر یک را بنویسید.

وسعت تو را چگونه در سخن تنگ مایه بگنجانم؟

۴- به کلمه‌ای که ویژگی ساخت مشتق و مرکب را با هم داشته باشد، «مشتق- مرکب» می‌گویند؛ مانند «دانش آموز ← دان+ش+آموز» به کمک کلمه «راه» دو واژه «مرکب» و دو واژه «مشتق- مرکب» بسازید.

مرکب: راهنما، راهرو، بزرگراه

■ راه

مشتق- مرکب: راهنمایی، گمراهی، راه‌شناسی

قلمرو ادبی

۱- با توجه به سروده زیر:

شعر سپید من، روسپاه ماند/ که در فضای تو به پی وزنی افتاد.

الف) قسمت‌های مشخص شده، به ترتیب، در بردارنده آرایه‌های کنایه و ایهام هستند.

ب) چرا شاعر، شعرش را «سپید» نامیده است؟ زیرا شعر سپید، وزن عروضی ندارد و شاعر نیز شعر خود را بی‌وزن و بی‌مقدار می‌داند.

۲- در شعر زیر، آرایه‌ها را مشخص نمایید.

دری که به باغ بینش ما گشودی/ هزار بار خیبری‌تر است / مرحبا به بازوان اندیشه و کردار تو!

تشبیه: باغ بینش- تلمیح: به ماجرای فتح دژ خیبر - تشخیص: بازوان اندیشه و کردار - جناس: باغ و بار

۳- از متن درس، نمونه‌هایی برای کاربرد آرایه «تضاد» بیابید.

بلندترین، کوچک‌ترین- زیر، زیر- آرامش، خروش- سحر، شب

۴- آوردن آیه، حدیث، مصراع یا بیتی از شاعری دیگر را در میان کلام «تضمین» می‌گویند.

■ نمونه ای از تضمین را در این درس بیابید.

فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ← تضمین از آیه ۱۴ سوره مؤمنون

قلمرو فکری

۱- در کدام بند شعر، به ویژگی «جاذبه و دافعه» حضرت علی (ع) اشاره شده است؟

هنگام که همتاب آفتاب به خانه یتیمکان بیوه زنی تابیدی / و صولت حیدری

۲- نظر خود را درباره ارتباط معنایی ابیات زیر و سروده درس بنویسید.

■ ای چشم عقل، خیره در اوصاف روی تو چون مرغ شب که هیچ نبیند به روشنی

هر دو شعر از انسان بزرگی خبر می‌دهند که عقل از درک فضایل و بزرگی آنها عاجز است.

■ به داد و دهش گیتی آباد دار دل زیردستان خود شاد دار

تأکید بر عدالت و بخشندگی حضرت علی (ع) برای شادی بچه‌های یتیم

۳- با رجوع به دیوان شعر استاد شهریار، غزل معروف با مطلع زیر را بخوانید و بنویسید در این سروده به کدام اوصاف امام علی (ع) اشاره شده است؟

علی ای همای رحمت، تو چه آیتی خدا را؟! که به ماسوا فکندی همه سایه هما را

لطف و بخشش و شفاعت حضرت علی (ع) در قیامت- خداشناسی- مدارا با اسیر

۴- مصراع «تو را در کدام نقطه باید به پایان برد» به چه مفهومی اشاره دارد؟

یعنی توصیف حضرت علی پایان پذیر نیست.